

Et kig ind i værkstedet

Et vigtigt element i Jysk Ordbogs artikler er redegørelsen for ords og betydningers geografiske udbredelse. Ofte kan vi klare os med ret brede områdebetegnelser, som enhver kan gennemskue – først og fremmest dem fra kortet på s. 52. Men når vi skal ned i detaljer, savner vi ofte områdebetegnelser, der er almindeligt forståelige: hvem vil i vore dage forbinde noget med Ommersyssel eller Hads herred? For at lette læserens overblik i sådanne tilfælde eksperimenterer vi i øjeblikket med små oversigtskort i halv spaltebredde, som vist nedenfor i et uddrag af afsnittet bytte – byttel.

²**bytte** v. *byt* / *by.t* / *by"t* / *'by(·)t* (K 1.4) alm.

2) = dele [Vends-N, NVJy, Sall, Hards-N og Fjends-N; spor. i øvr. Nord- og Midtjy;



bytte 2 = dele

jf. *skifte*] *feskārən by.t feski, som di ha få. t i 4 1/2 lø = fiskerne delte fisken, som de havde fanget, i 4 1/2 lod (ved pilkefiskeri fra Løkken). AEsp.VO. 'hæ:r 'ær' ən 'dā:lær i ka by"t = her er en daler, I kan dele. °Torsted. ska wi by"t ən 'æ:bəl = skal vi dele et æble. °Torsted. || (i særl. anv.): = ...*

5) byttes til (noget) = skiftes til [NJy, NØJy, NVJy, MVJy; spredt i SydJy-N og MØJy-V; spor. i resten af Jyll] *di 'by"təst 'te' ā*



bytte 5: byttes til

'dròw ə 'kwarər = de skiftedes til at dreje (egl. drage) kværnen. °Torsted. De wa lis-som i and-er Skueler år-ent sö'n, te æ Pig'er i æ stuer Klaj's sku by'tes te'e ā fæj ... æn Gång' hæjer tåw' i æ Ug = det var lige som i andre skoler ordnet sådan, at pigerne i den store klasse skulle skiftes

til at feje en gang eller to om ugen. TKrist.-BT.31. i sa. bet.: byttes ad [spor. i Hards-NV og Sall] og byttes om [spor. i Midtjy]

bytte·bær s. [spor. i Hards-S og SVJy-N; 1.-sms.led mul. omdannet fra *bølle(bær)* under påvirkning af *tytte(bær)*] = (planten) blåbær. *JLange.ODP.II.773.

byttel s. (l/t K 4.8:) *bytət* fk. el. stof-neutr.



byttel = budding

[Sønderjy-SV; sms. *mel·byttel* også spor. i øvr. SøJy samt i Gør-dingH; jf. *sakkuk, sæt-te·kage*; < nty. *mehl·büdel*, ty. *mehlbeutel* = budding, opr. kogt i *beutel* = lærredspose; jf. Dialektstudier.V.261] = mel·byttel. || hertil: byttel·dåse s. = buddingform. EKWestergaard.DE.14.

bytte·vogn s. = vogn uden forspand; den læses, medens spandet kører med en tidligere læsset vogn. *ØHanH (AEsp.VO.).

bytting s. 1) = rm. (om barn af underjordiske) [spor. i Nordjy] 2) = lille vanskabt person, som er lidt til en side. *AEsp.VO.

by·tyr s. 1) = tyr, der blev holdt af by·laget i fællesskab, og som (stedvis endnu i slutningen af 1800-t) på skift blev opstaldet på gårdene; litt.: AFSchmidt.BB. [spor. afhj.; foræld.] *by-mæj'ərən sku tjyr mòq uk få ha'm, der ha'ə by-ty'ri* = bymændene skulle køre møg ud for ham, der havde bytyren. AEsp.VO. ...